

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก

อธิบายเพิ่มเติม

1. นิกายเถรวาท หมายถึง คณะสงฆ์กลุ่มที่ยึดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งถ้อยคำ และเนื้อความที่ท่านสั่งคายนาวีไว้โดยเคร่งครัด ตลอดจนรักษาตัวภาษาดั้งเดิมคือภาษาบาลี เป็นนิกายที่เก่าแก่ที่สุดในศาสนาพุทธ มีอีกชื่อหนึ่งว่า หินยาน หรือ หินยาน (หน้า 2,11)
2. ขบวนการผู้มีบุญในภาคอีสานที่ถูกตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏ ซึ่งมีถึง 9 ครั้ง คือ (หน้า 3)
 - 2.1 กบฏบุญกว้าง พ.ศ.2242,
 - 2.2 กบฏเชียงแก้ว พ.ศ.2334 (รัชกาลที่ 1)
 - 2.3 กบฏสาเกียดโง้ง พ.ศ.2360 (รัชกาลที่ 2)
 - 2.4 กบฏสามโบก พ.ศ.2442-2444 (รัชกาลที่ 5)
 - 2.5 กบฏผู้มีบุญอีสาน พ.ศ.2444-2445 (รัชกาลที่ 5)
 - 2.6 กบฏหนองหมากแก้ว พ.ศ.2467 (รัชกาลที่ 6)
 - 2.7 กบฏหมอลำน้อยชาดา พ.ศ.2479 (รัชกาลที่ 8)
 - 2.8 กบฏหมอลำโสภะ พ.ศ.2483 (รัชกาลที่ 8)
 - 2.9 กบฏศิลา วงศ์สิน พ.ศ.2502 (รัชกาลที่ 5)
3. พระยาธรรมิกราช หมายถึง พระราชาผู้ทรงธรรม หรือผู้ที่จะมาปราบทุกข์เฉื่อยของสังคม ณ ขณะนั้น ในที่นี้ถูกตีความหมายว่าเป็นพระศรีอารยเมตไตรยด้วย (หน้า 4)
4. หัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก คือ ภาคอีสานในปัจจุบันและดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงซึ่งปัจจุบันคือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (หน้า 4)
5. มณฑลลาวท้าว เป็นการรวมหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือกับหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเข้าด้วยกันเนื่องจากเหตุการณ์ชายแดนทางด้านตะวันออกอยู่ในภาวะตึงเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาพรมแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ยังไม่มีการปักปันดินแดนที่แน่นอน จึงมีการแก้ไขการปกครองหัวเมืองอีสานอีกครั้งโดยรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑล (หน้า 4)
6. พระฝ่ายคามวาสี คือ พระที่อยู่ตามวัดภายในหมู่บ้าน (หน้า 13)
7. พระฝ่ายอรัญวาสี คือ พระที่อยู่ตามวัดภายในหมู่บ้าน (หน้า 13)
8. การครองอำนาจนำ คำนี้ได้มีผู้แปลไว้หลากหลายด้วยกัน เช่น การครองความเป็นเจ้า การครองความเป็นใหญ่ การใช้อำนาจนำ เป็นต้น ในงานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้คำว่า “การครองอำนาจนำ” ตามวิทยานิพนธ์ของวัชรพล พุทธรักษา ซึ่งเข้าใจง่ายและครอบคลุมความหมายได้ดี (หน้า 26)
9. สาเหตุที่เมืองอุบล ฯ มีคำว่าราชธานีต่อท้ายนั้นมีเหตุผลอยู่ 2 ประการคือ (หน้า 51)
 1. สถานภาพของเจ้าเมืองอุบล ฯ มีฐานันดรศักดิ์เป็นเจ้านายที่มีความสัมพันธ์กับราชวงศ์เวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ และได้อิสรเมืองเชียงรุ่ง โดยเฉพาะการที่มีนามสกุล ณ อุบล และพิธีทำศพขึ้น

เมรุรูปนกหัสติลิงค์ หรือนกสั๊กกะไคลิงค์ ตลอดจนความหมายของอุปราชธานีซึ่งหมายถึงธานีแห่งราชะ หรือกษัตริย์นั่นเอง

2. ความสำคัญของเมืองอุบลฯ ในฐานะศูนย์กลางอำนาจของภูมิภาคอีสานตะวันออกเฉียงใต้ มีราชสำนักกรุงเทพฯ คอยสนับสนุน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองอุบลฯ ดำรงฐานะเป็นศูนย์กลางการปกครองของรัฐบาลสยามในมณฑลอีสาน ซึ่งเดิมโคมาทดแทนเมืองจำปาศักดิ์ (พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, และคณะบรรณาธิการ, 2544, หน้า 43)

คำที่เดิมทำเมืองอุบลว่า ราชธานี นั้น ดำเนินเมืองอุบลฯ ในเมืองอุบลฯ นี้โปรดเกล้าฯ ให้เป็นเมืองอาสารักษาหลวงเดิม เพราะถ้ามีพระราชสงครามมาติดพันประเทศชาติ ก็โปรดเกล้าฯ ให้คิดสอยห้อยตามเสด็จไปปราบปรามทุกครั้งฐานะประเทศราช จึงพระราชทานนามเมืองอุบลฯ ต่อท้ายว่า เมืองอุบลราชธานี (เดิม วิชาญพนกิจ, 2542, หน้า 98) (หน้า 53)

10. ฝิบูลย์ เป็นคำเหี้ยมที่ผู้นำชาวสยามใช้เรียกแทนผู้มีบุญ โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ใช้คนแรก (หน้า 56)

11. ในส่วนของคำว่าองค์ที่ใช้เรียกหัวหน้าขบวนการนั้น มีผู้แสดงความเห็นว่าคงเพี้ยนมาจากคำว่า โอง (Ong) เป็นคำเรียกของคนแถวซึ่งแปลว่า ท่าน (หน้า 56)

12. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ อาสวะไว้อย่างดี จากคุณความดีพระศรีอาริย์ถึงขอบผู้มีบุญภาคอีสาน, หน้า 36 กล่าวว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศเป็นพระที่มีชื่อเสียงของฝั่งลาว แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศเกิดที่แขวงจำปาศักดิ์ขณะที่อยู่ภายใต้การปกครองของสยาม เคยเป็นเจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้านสะพือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศมีชื่อเสียงโด่งดังและได้รับการนับถือจากผู้คนทั้งสองฝั่งโขงและมักจะเดินทางไปมาระหว่างเมืองอุบลฯ และแขวงจำปาศักดิ์เป็นประจำ (หน้า 57)

13. หลวงวิชาหรือเรียกว่า องค์ฟ้าเลื่อน (บรรดาศักดิ์ชั้นประทวน) แพทย์ประจำตำบล องค์ฝิบูลย์ตั้งให้เป็นยามรักษาการ และเป็นผู้เสกคาถาอาคม หาดอกไม้บูชาในพิธีตั้งบูชาเจ้าองค์ฝิบูลย์ที่ศักดิ์สิทธิ์ หลวงวิชาผู้นี้เสด็จในกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์รับสั่งให้จับมา ทรงเห็นว่าเป็นแพทย์ (หมอพื้นเมือง) แผนโบราณที่มีคนนับถือมาก จึงไม่ได้รับสั่งให้ประหารชีวิต ทรงชุบเลี้ยงไว้เพราะเห็นว่ายังเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง เมื่อทรงนิวัติกรุงเทพฯ ก็ได้โปรดเอาหลวงวิชาผู้นี้ไปอยู่ในวังสวนดุสิตด้วย และได้มาตายอยู่กรุงเทพฯ นั้นเอง (เดิม วิชาญพนกิจ, 2542, หน้า 435-436) (หน้า 58)

14. ในงานของไพฑูรย์ มีกุล, การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสานสมัยที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ทรงเป็นข้าหลวงใหญ่, หน้า 93 กล่าวว่าองค์มันขณะนั้นมีพรรคพวกอยู่แล้ว จากบ้านกระจีน แขวงเขมราฐ ประมาณ 2,000 คน นอกจากนี้ยังร่วมมือกับองค์แก้วทองฝั่งซ้าย เข้าปล้นเมืองลำพูน จึงมีราษฎรนิยมทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ค่อยมาได้เข้าสมทบกับกำลังของท้าวแสน

นายอำเภอโขงเจียม และย้ายเล็กที่ยกมาจากหนองซำ และเมื่อวันที่ 28 มีนาคม องค์มนและย้ายเล็ก นำกำลังประมาณ 2,500 คนเศษ ยกเข้าปล้นและเผาเมืองเขมราชูและได้กำลังเพิ่มประมาณ 500 คน ส่วนข้อมูลของเดิม นั้น ก่อนที่จะบุกไปเขมราชูมี 200 คนเศษ ในส่วนที่เดิมอย่างนั้นผู้วิจัยเห็นว่า เป็น คนของกลุ่มหลวงวิชาหรือเรียกว่า องค์ฟ้าเลื่อน แห่งเมืองตระการพิชัยผล ที่ยกมาสมทบกับองค์มน อีกที (หน้า 58)

15. เพีย คำนี้มาจากไหน ไม่มีหลักฐานอ้างอิง แต่เข้าใจว่ามาจากคำว่า พญา เป็นตำแหน่งคำ นำหน้าบรรดาศักดิ์ของขุนนางอย่างหนึ่ง ยกย่องจากรายการผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการมาด้วยดี ประกอบกับคุณวุฒิขึ้นมาเป็นตำแหน่งจ้อบ้านการเมือง (หน้า 61)

16. จำนวนคนที่ถูกฆ่าตาย ใน ไพฑูรย์ มีกุลศ. “การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสานสมัยที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิติ ประสงค์ทรงเป็นข้าหลวงใหญ่” หน้า 100 -103 กล่าวว่าพวกผู้ม บัญที่ถูกฆ่าตาย 200 คนเศษ และถูกจับได้ 288 คน ที่บ้านสะพือ ข้อมูลจาก เดิม วิชาคพจนกิจ, ประวัติศาสตร์อีสาน, หน้า 441-442 กล่าวว่าถูกฆ่าตาย 300 คนเศษ และถูกจับที่นั่น 400 คนเศษ (หน้า 62)

17. อสงไขยเป็นเวลานานมาก ถ้าจะนับว่ากี่ปีให้ตั้งเลข 1 ไว้ แล้วคูณเลข 0 ลงไป 140 ตัว เป็น 1 อสงไขยหรือโกฏิกยกกำลัง 20 แสนกัป หมายถึงอายุกัป คือกำหนดอายุสัตว์ สัตว์เกิดมามีอายุเท่าไร เมื่อสิ้นอายุลงเรียกว่ากัปหนึ่ง แสนกัปก็เท่ากับตายแล้วเกิดมาอีกแสนครั้ง (หน้า 74)

18. มาลัยสูตร เป็นสูตรนอกพระไตรปิฎก แพร่หลายในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทยเป็นเวลานาน ฉบับไทยที่เป็นกลอนสวดมีอยู่หลายสำนวนมีความแตกต่างกันออกในแต่ละท้องถิ่นทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านการใช้อักษร คำ ภาษา และรูปแบบคำประพันธ์ แต่เค้าโครงเรื่องยังเหมือนเดิม คือกล่าวถึง นรก สวรรค์ บาป บุญ คุณ โทษ และพระศรีอาริยมตไตร ไม่เพียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยอมรับในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า เรียกว่า เชียงมาเลเบียง ในลาวเรียกว่า มาลัยหมื่นมาลัยแสน ซึ่งเป็นชื่อที่ตรงกันกับภาคอีสาน (หน้า 74)

19. หุ่นศรีเมืองอุบล ฯ ใช้ประโยชน์เช่นเดียวกับสนามหลวงในกรุงเทพฯ กล่าวคือ สนามหลวงมีชื่อ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ หุ่นพระเมรุ ” เพราะเป็นสถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระมหากษัตริย์ และราชวงศ์ ส่วนหุ่นศรีเมืองอุบล ฯ ก็เป็นที่ประกอบพิธีศพเจ้าเมืองและอาญาสี่ ตามประเพณีการทำ ศพแบบนกหัสดีลิงค์ หลังจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิติประสงค์ ดำรงตำแหน่ง ข้าหลวงต่างพระองค์ ตั้งที่บัญชาการมณฑลที่เมืองอุบล ฯ ให้ยกเลิกประเพณีเผาศพที่หุ่นศรีเมือง (หน้า 89)

การวิจัยเรื่อง ความเชื่อที่ปรากฏในขบวนการผู้มีบุญ พ.ศ.2444-2445: กรณีศึกษากลุ่มองค์มัน
เรียน ผู้ที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาคำอธิบาย
เกี่ยวกับปรากฏการณ์ของขบวนการผู้มีบุญในภาคอีสาน ก่อนที่จะขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล
ดังกล่าว ขอเรียนให้ท่านทราบถึงเหตุผลและรายละเอียดของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขบวนการผู้มีบุญที่เกิดขึ้นในบริเวณภาคอีสาน เป็นขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐที่แตกต่าง
จากขบวนการในรูปแบบอื่น ๆ เพราะมีการอ้างตัวเป็นผู้มีบุญและสร้างอุดมการณ์ร่วมเกี่ยวกับความ
เชื่อเรื่องพระศรีอารีย แต่เหตุการณ์ของขบวนการผู้มีบุญที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2444-2445 แตกต่าง
จากเหตุการณ์ครั้งอื่น ๆ เพราะมีอภิปกรณ์เกี่ยวกับเหตุร้ายที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคม ณ ขณะนั้น
ออกมาก่อนที่จะเกิดขบวนการผู้มีบุญกระจายทั่วภาคอีสาน ขบวนการผู้มีบุญนี้มีบางกลุ่มที่ได้รับ
ความสนใจจากทวงราชการและนำไปสู่การปราบปราม คือ กลุ่มองค์มัน เนื่องจากกลุ่มองค์มันมี
ผู้เข้าร่วมขบวนการและมีแผนการที่ชัดเจนตามที่ได้มีการศึกษาไว้ก่อนหน้านี้และจากบันทึกทาง
ประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่มุมของคนในพื้นที่ที่เกิด
ขบวนการผู้มีบุญ ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบกับงานชิ้นอื่น ๆ ที่ได้มีการศึกษาไว้ก่อนหน้านี้รวมถึงใช้
ตรวจสอบข้อมูลจากบันทึกทางประวัติศาสตร์ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

ในการวิจัยนี้เลือกที่จะศึกษาเฉพาะกลุ่มองค์มัน และเลือกพื้นที่ที่ได้เกิดการปราบปราม
ขบวนการผู้มีบุญขึ้น คือ บ้านสะพือ อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี เมื่อท่านได้ตัดสินใจที่ให้
ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ท่านจะได้รับการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น การเก็บ
ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากท่านจะไม่มีความเสี่ยงหรือผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่าน

ประการสำคัญที่ท่านควรทราบ

ผลของการศึกษาครั้งนี้จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น โดยข้อมูลต่าง ๆ จะ
ถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ และเทปคาสเซต ส่วนการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของท่าน
จะเปิดเผยชื่อของท่านในกรณีที่ได้รับการอนุญาตเท่านั้น

หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใดสามารถสอบถามได้โดยตรงจากผู้วิจัย หรือ
สามารถติดต่อสอบถามได้ตลอดเวลาที่

นางสาวรัตนกร จิตร์วิไล โทร 086-3681013

ที่อยู่ 65 ถ.มิตรสัมพันธ์ ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 12130 หรือ

57 ถ.ราชวงศ์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัย

(รัตนกร หัตถวิไล)

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

แนวสัมภาษณ์เจาะลึก

1. ชาวบ้านรู้จักขบวนการผู้มีบุญหรือไม่ รู้จักในลักษณะใด
2. ในหมู่บ้านมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับขบวนการผู้มีบุญหรือไม่ เล่าในลักษณะใด ใครเป็นผู้เล่า
 - 2.1 ในชุมชนมีข่าวลือเกี่ยวกับคำพยากรณ์ก่อนที่ขบวนการผู้มีบุญจะเข้ามาหรือไม่
 - 2.2 ขบวนการผู้มีบุญมีใครเป็นผู้นำ และมีแผนการอย่างไร
 - 2.3 ขบวนการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับชุมชนหรือไม่ (มีชาวบ้านให้ความร่วมมือ)
 - 2.4 มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมหรือไม่เพราะอะไร
 - 2.5 ขบวนการดังกล่าวมีบทบาทในชุมชนหรือไม่
 - 2.6 การเข้ามาตั้งของขบวนการผู้มีบุญส่งผลต่อหมู่บ้านหรือไม่อย่างไร มีร่องรอยอะไรที่เหลือจากเหตุการณ์ครั้งนั้นหรือไม่
 - 2.7 ขบวนการผู้มีบุญใช้อะไรชักจูงผู้คนให้เข้าร่วมขบวนการ (ความเชื่อพระศรีอารีย์/ไสยศาสตร์)
3. ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอารีย์อย่างไร จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
4. ความเชื่อพระศรีอารีย์ถูกถ่ายทอดมาจากที่ใด (พระ ศาสนา หรือที่อื่น ๆ)
5. ชาวบ้านยังเชื่อเรื่องไสยศาสตร์หรือไม่ มีพิธีกรรมอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
6. ชาวบ้านยังปฏิบัติตามฮีดลีสองกองสิบสี่ของคณิศานอย่างเคร่งครัดหรือไม่ มีพิธีอะไรที่ยังปฏิบัติอยู่หรือเลิกปฏิบัติไปแล้ว เพราะอะไร
7. ช่วงเวลาที่เกิดขบวนการผู้มีบุญ (ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน) ชุมชนมีกิจกรรมอะไร มีวิถีการผลิตอย่างไร จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
8. เหตุการณ์ปราบปรามขบวนการผู้มีบุญส่งผลต่อหมู่บ้านอย่างไร
9. ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้หมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ (โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง)
10. จากอดีตจนถึงปัจจุบันอุดมการณ์ของขบวนการผู้มีบุญส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

- 1.1 ชุมชนเกิดขึ้นเมื่อใด มีประวัติการก่อตั้งหรือเรื่องเล่าของชุมชนอย่างไร
- 1.2 ชื่อของหมู่บ้านมีความหมายหรือไม่อย่างไร
- 1.3 คนในชุมชนมาจากที่ใด อพยพเข้าออกอย่างไร
- 1.4 ลักษณะของหมู่บ้านเป็นแบบตระกูลไม่กี่ตระกูลหรือต่างคนต่างมา
- 1.5 ความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นไปในลักษณะไหนบ้าง (เครือญาติ อุปถัมภ์)
- 1.6 ชุมชนได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอะไรมาบ้าง อะไรเป็นสาเหตุการ

เปลี่ยนแปลง และผลการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร

2. ลักษณะทางกายภาพ

2.1 วิธีการทำนา ทำการเกษตร ใช้เทคโนโลยีแบบใด เครื่องมือการผลิตที่ใช้ อดีต-ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

- 2.2 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน กระจาย / รวมตัว การจัดแบ่งเป็นกลุ่มเป็นคุ้ม
- 2.3 การติดต่อกับโลกภายนอกทำได้อย่างไร

3. โครงสร้างทางสังคม

3.1 โครงสร้างประชากร

3.1.1 ในชุมชนประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีอายุระดับต่าง ๆ อย่างไร การย้ายถิ่นของคนวัยต่าง ๆ สาเหตุของการย้ายถิ่น

3.1.2 จำนวนประชากรมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง เป็นการเพิ่มของคนในชุมชนเอง หรืออพยพเข้ามาของคนนอก สาเหตุที่จำนวนประชากรลดลงเพราะอะไร

3.2 โครงสร้างครอบครัวและเครือญาติ

3.2.1 ลักษณะของครอบครัวเป็นอย่างไร (ครอบครัวเดี่ยว/ขยาย)

3.2.2 ระบบเครือญาติหนาแน่นหรือไม่ การนับถือญาติอาวุโสเคร่งครัดหรือไม่ อย่างไร

3.2.3 อะไรเป็นศูนย์กลางรวบรวมของระบบเครือญาติ

3.2.4 ลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีอิทธิพลต่อกรรมสิทธิ์ และการพัฒนาพลังการผลิตภายในหมู่บ้านอย่างไร (ตัวอย่างเช่น ความรู้ด้านช่างมีอยู่แต่ในตระกูลบางตระกูลเท่านั้น)

3.3 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

3.3.1 แบบแผนการประกอบอาชีพของประชาชนเป็นอย่างไรบ้าง (มีอาชีพอะไรบ้าง ทำในช่วงเวลาไหน อย่างไร)

3.3.2 มีการผลิตสิ่งของอื่น หรือปลูกพืชผลอื่นนอกเหนือจากการทำนาหรือไม่

3.3.3 ลักษณะการขยายตัวทางเศรษฐกิจเงินตราและการผลิตเพื่อขายเกิดขึ้นเมื่อใด สาเหตุเพราะอะไร

3.3.4 ทำการผลิตเพื่อใช้หรือว่าขายเป็นส่วนใหญ่

3.3.5 มีการช่วยเหลือกันในการผลิตระหว่างครัวเรือนในหมู่บ้านเดียวกันหรือไม่

3.4 โครงสร้างการเมือง การปกครอง การตัดสินใจ

3.4.1 ในชุมชนมีกลุ่มผู้อาวุโส ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำด้านคุณธรรมบ้างหรือไม่ แต่ละคนมีบทบาทมากน้อยเพียงใด

3.4.2 เกณฑ์การตัดสินใจผู้นำชนิดต่าง ๆ (ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำด้านคุณธรรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เป็นอย่างไร ใช้คุณค่าอะไรเป็นหลัก มีวิธีการตรวจสอบและควบคุมผู้นำเหล่านี้ อย่างไร

3.5 โครงสร้างสันตนาการและการแพทย์

3.5.1 ในชุมชนมีรูปแบบการเล่นเพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจอะไรบ้าง (เล่นมวย ขนไก่)

3.5.2 การร้องรำทำเพลงและการเล่นดนตรีของชาวบ้านเองมีหรือไม่

3.5.3 ชุมชนมีวิธีการพยาบาลเวลาเกิดเจ็บป่วยอย่างไร (แผนปัจจุบัน แผนโบราณ

3.5.4 เวลาเจ็บป่วย ชาวบ้านมีวิธีอธิบายหรือมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเจ็บป่วยอย่างไร

บ้าง

3.5.5 การสืบทอดบุคลากรทางการแพทย์แผนโบราณอยู่หรือไม่ มีหลักเกณฑ์อย่างไร

3.5.6 มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยอย่างไร ใครเป็นดำเนินการ

3.6 โครงสร้างศาสนาและความเชื่อ

3.6.1 ระบบความเชื่อของหมู่บ้านมีเรื่องอะไรบ้าง ต้นกำเนิดและวิวัฒนาการของการ ถือผี และพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างไร ชาวบ้านรับรู้ข้อเหมือนและข้อต่างอย่างไร มีความขัดแย้งกันไหม

3.6.2 อิทธิพลความเชื่อดังกล่าวมีผลต่อระบบความสัมพันธ์และการผลิตอย่างไร (เช่น เรื่องศาลปู่ตา)

3.6.3 วัดในหมู่บ้านมีตั้งแต่เมื่อใด โครงสร้างของวัดและชุมชนมีความสัมพันธ์กัน โดยทางใด บทบาทของพระมีส่วนในการปกครองหมู่บ้าน และกิจกรรมของชุมชนมาดน้อยเพียงใด

4. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านมีรูปแบบอะไรบ้าง มีความสัมพันธ์พบปะกันมากน้อยเพียงใด ในโอกาสอะไร ที่ไหน ใครเป็นศูนย์กลางผ่านกิจกรรมอะไรบ้าง

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับภายนอก เช่น พ่อค้า นายทุน ข้าราชการ รูปแบบและเนื้อหาของความสัมพันธ์เป็นอย่างไร

4.3 ความสัมพันธ์ของคนรุ่นต่าง ๆ เป็นอย่างไร พึ่งพาอาศัยกันหรือขัดแย้ง

4.4 พิธีกรรมใดที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด ในกรณีใด และให้คุณค่าทางความเชื่ออย่างไร

4.5 การสืบทอดวัฒนธรรมและคุณค่าต่อคนรุ่นใหม่ทำได้อย่างไร